

## Η καταγωγή του Μεγάλου Αλεξάνδρου και των Μακεδόνων

[/ Ειδήσεις και Ανακοινώσεις / Επιστήμες, Τέχνες & Πολιτισμός](#)



**Τεκμηρίωση στα κείμενα της Αρχαίας Ελληνικής Γραμματολογίας (Ηρόδοτος, Θουκυδίδης, Πλούταρχος, Αρριανός, Δημοσθένης, Πολύβιος, Ισοκράτης).**

### ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Περί αυτονοήτων το παρόν σημείωμα. Επειδή, όμως, ο λόγος γίνεται όλο και πιο συχνά για τα αυτονόητα, είναι, ίσως, χρήσιμο, να εντρυφήσει κάποιος -για λίγο- σε αυτά. Μια πρόσφατη, για την καταγωγή του Αλέξανδρου και των Μακεδόνων, μελέτη μου στο έργο μεγάλων αρχαίων Ελλήνων συγγραφέων (Ηρόδοτος, Θουκυδίδης, Πλούταρχος, Αρριανός, Δημοσθένης, Ισοκράτης, Πολύβιος) οδήγησε στην τεκμηρίωση των γνωστών, κατά το μάλλον ή ήττον, επιχειρημάτων για το ζήτημα. Επειδή η σημειολογική αξία του ονόματος, ως λέξης, είναι σοβαρότερη υπόθεση από ό,τι θα μπορούσε να υποθέσει κάποιος, -πολύ δε περισσότερο όταν πρόκειται για όνομα ιστορικό, πολύ-σημαντικό και εριζόμενο, όπως αυτό της Μακεδονίας, αξίζει να ρίξει κανείς μια προσεκτική ματιά σε αυτά που

καταγράφουν οι ιστορικοί της αρχαιότητας.

## I. Ο ΘΟΥΚΥΔΙΔΗΣ

Ξεκινώντας από τις απαρχές των αναφορών στον όρο 'Έλληνες' συγκρατούμε ότι ο Θουκυδίδης, από τους μεγαλύτερους ιστορικούς και πολιτικούς φιλόσοφους της ανθρωπότητας αναφέρει ότι πριν από τον Τρωικό πόλεμο δεν υπήρχε ο όρος 'Έλληνες' και ότι η πρώτη φορά που τον συναντούμε είναι στον Όμηρο, ως ονομασία εκείνων που εξεστράτευσαν εναντίον της Τροίας, από την Φθιώτιδα, υπό τον Αχιλλέα- 'οι πρώτοι Έλληνες' [1]. Στον Όμηρο, συνεχίζει ο Θουκυδίδης, οι 'Έλληνες' αναφέρονται με την ίδια έννοια που αναφέρονται οι 'Αχαιοί', οι 'Αργείοι', οι 'Δαναοί'. Στα ομηρικά έπη δεν συναντάμε, άλλωστε, ούτε τον όρο 'βάρβαροι', επειδή δεν είχε ακόμη ξεχωρισθεί (πολύ περισσότερο καθιερωθεί, όπως έγινε αργότερα) ο όρος 'Έλληνες' «ως αντιθετική συνολική ονομασία» προς τους 'βαρβάρους'[2], καταλήγει ο μεγάλος Έλληνας ιστορικός.

Στο πλαίσιο αυτού του δεισιμού της αρχαίας ελληνικής γραμματολογίας ('Έλληνες -βάρβαροι'), βάρβαροι ήσαν όσοι δεν ήσαν Έλληνες. Υπό την θεώρηση αυτή, όλες οι ιστορικές πηγές που έχουμε στη διάθεσή μας δείχνουν ότι οι Μακεδόνες ήσαν Έλληνες και όχι βάρβαροι. Και θα ήταν περίεργο να μην ήταν, καθώς η γενέτειρα των Ελλήνων, η Φθιώτιδα, βρισκόταν λίγα μόνο χιλιόμετρα νοτίως της Μακεδονίας. Από την Φθιώτιδα η ονομασία εξαπλώθηκε σε μεγάλη ακτίνα που συμπεριέλαβε ολόκληρο τον ελληνικό κόσμο. Θα ήταν πράγματι ανεξήγητο να εξαπλωθεί παντού εκτός από τις γειτονικές Ημαθία και Πιερία, η οποία βρισκόταν -πάντως- πολύ πιο κοντά από ό,τι π.χ.η Αθήνα.

Η χάλκευση της θεωρίας περί μη ελληνικότητας των Μακεδόνων στηρίχθηκε στο γεγονός ότι κατά την περίοδο της ακμής του ελληνικού κόσμου, οι Έλληνες του κέντρου, όπως υποστηρίζει ο Αλέξανδρος Ραγκαβής, διέκριναν τον εαυτό τους από εκείνους που ευρίσκοντο στην περιφέρεια (Μακεδόνες, Ηπειρώτες), επειδή οι τελευταίοι, λόγω επιμιξίας με άλλους λαούς, κατετάσσοντο σε ταπεινότερη βαθμίδα πολιτικής και κοινωνικής ανάπτυξης. Ο Ραγκαβής υπογραμμίζει περαιτέρω, ότι η δωρική εισβολή και η Αμφικτιονία των Δελφών συνετέλεσαν στην επέκταση της επωνυμίας των Ελλήνων 'επί πάσης της Ελληνικής φυλής[3]'.

Στην Ιστορία του Πελοποννησιακού πολέμου, για να ξαναγυρίσουμε στον Θουκυδίδη, και ειδικότερα στο σημείο όπου περιγράφεται η εκστρατεία των Θρακών, υπό τον Σιτάληκ, εναντίον της Μακεδονίας, ορίζονται με ακρίβεια οι γεωγραφικές συντεταγμένες της "κάτω Μακεδονίας ... της νυν Μακεδονίας", όπως την ονομάζει ο ιστορικός[4]. Όπως προκύπτει από τη μελέτη της περιγραφής, τους παλαιούς χάρτες και την σημερινή γεωγραφία, η περιοχή ορίζεται ως ο χώρος γύρω από την Πιερική λεκάνη, στις εκβολές του Αξιού, μέχρι το Παγγαίο και πέρα

από τον Στρυμόνα στην οποία συμπεριλαμβάνονται η Πέλλα, η Χαλκιδική, η Βοττία (δίπλα στην Χαλκιδική) η Εορδαία (Αριδαία), η Αλμωπία, η Γρηστωνία (Γυρτωνία), η Μυγδωνία, ο Αυθεμόντας (κοντά στον Πολύγυρο) και άλλες ελληνικές περιοχές. Είναι ενδιαφέρον ότι Θουκυδίδης λέει ότι στους Μακεδόνες περιλαμβάνονται και έθνη 'επάνωθεν' όπως οι Λυγκησταί[5] και οι Ελιμιώται[6] τα οποία είναι συμμαχικά και 'υπήκοα' -υποτακτικά- της κάτω - 'της νυν, όπως την χαρακτηρίζει, Μακεδονίας. Στους παλαιούς χάρτες οι εν λόγω περιοχές εντοπίζονται βορείως της σημερινής Πιερίας και Β.Α. της Μαγνησίας, εντός ελληνικού εδάφους. Προς βορράν της Λυγκεστίας, εντοπίζεται η Παιονία, (περιοχή στα σύνορα της Ελλάδος με την πΓΔΜ -εντός της ελληνικής επικράτειας), της οποίας, όπως λέει ο Θουκυδίδης, οι Μακεδόνες κυριεύσαν μία στενή λωρίδα που ακολουθεί τον Αξιό και φθάνει στην Πέλλα και την θάλασσα. Είναι αξιοσημείωτο ότι τους Παίονες -προφανώς εκείνους που δεν είχαν κυριεύσει οι Μακεδόνες- ο Αρριανός τους κατονομάζει βαρβάρους, από κοινού με τους Θράκες και τους Ιλλυριούς και τους Αγριάνες.[7] Το συμπέρασμα είναι ότι η Μακεδονία των χρόνων του Θουκυδίδα, "ής Αλέξανδρος[8] και ο υιός αυτού Περδίκκας ήρχεν" ήταν η περιοχή που είχε επίκεντρο την Πιερία, την Ημαθία και τη Χαλκιδική[9].

## II. Ο ΗΡΟΔΟΤΟΣ

Μία αληθινά καταλυτική μαρτυρία, αναφορικός προς την εθνική υπόσταση των Μακεδόνων ως φύλου ελληνικού, βρίσκεται στον Ηρόδοτο και συγκεκριμένα στην περιγραφή της πολεμικής προπαρασκευής για την μάχη των Πλαταιών (479 π.Χ.), που έθεσε οριστικό τέλος στις περσικές φιλοδοξίες για την κατάκτηση της Ελλάδος: Τις παραμονές της μάχης, ο Αλέξανδρος ο Α', υιός του Αμύντα και βασιλιάς της Μακεδονίας, ακούσιος σύμμαχος του Μαρδόνιου, ως υποτελής των Περσών[10], προσέγγισε, κρυφά την νύκτα, τις αθηναϊκές προφυλακές, και έδωσε στους στρατηγούς των Αθηναίων πολύτιμες πληροφορίες σε σχέση με το στρατηγικό σχέδιο του Μαρδόνιου. Αυτό το έκανε επειδή, όπως είπε, "**ήταν και ο ίδιος Έλληνας και μάλιστα από παλιά γενιά και δεν θα ήθελε να δει την Ελλάδα υπόδουλη**". Παρεκάλεσε μάλιστα, σε περίπτωση νίκης, να ενδιαφερθούν οι Αθηναίοι και για την δική απελευθέρωση[11]. Η αναφορά αυτή του Ηρόδοτου, δια στόματος μάλιστα του Αλεξάνδρου του Α', προπάππου του Μεγάλου Αλεξάνδρου[12], είναι, αναμφίβολα, πλήρης -δικανική θα λέγαμε- απόδειξη για το επίμαχο ζήτημα, το περί της καταγωγής, δηλαδή, του Αλέξανδρου και των Μακεδόνων.

Στο όγδοο βιβλίο των Ιστοριών του Ηροδότου (Ουρανία) γίνεται αναφορά στους

βασιλείς της Μακεδονίας, από καταβολής της δυναστείας μέχρι τον προαναφερόμενο Αλέξανδρο τον Α΄. Σύμφωνα με την περιγραφή αυτή, ο τελευταίος ήταν γιος του Αμύντα, γιου του Αλκέτα, του οποίου πατέρας ήταν ο Αέροπος, γιος του Φιλίππου που είχε πατέρα τον Αργαίο, γιο του Περδίκκα, από το Άργος, που κατέλαβε πρώτος την ανώτατη εξουσία στην Μακεδονία.[\[13\]](#)

### **III. Ο ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΣ**

#### **... ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΓΩΓΗ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ**

Για την καταγωγή του Αλέξανδρου –το πλέον επίμαχο από τα ζητήματα του ονοματολογικού– ο Πλούταρχος δίνει ξεκάθαρη απάντηση: Απόγονος του μυθικού Ηρακλή μέσω του Κάρανου[\[14\]](#), από το μέρος του πατέρα και του Αιακού, μέσω του Νεοπτόλεμου από εκείνο της μητέρας του[\[15\]](#). Η όλη συζήτηση θα μπορούσε να κλείσει εδώ, εκτός εάν τεθεί υπό αμφισβήτηση και η καταγωγή του Ηρακλή και του Αιακού και του Νεοπτόλεμου. Αξίζει όμως να διατρέξει κάποιος την συναρπαστική διήγηση των αρχαίων Ελλήνων συγγραφέων για να βρει και άλλες, εξ ίσου ξεκάθαρες απαντήσεις, στο ίδιο, το περί της καταγωγής του Αλέξανδρου, ερώτημα.

Μια και ο λόγος για ονόματα, αξίζει να σταθούμε, προηγουμένως, κατά τρόπο παρενθετικό, σε εκείνο του Αλέξανδρου, η ετυμολογική προέλευση του οποίου είναι, κατά την επικρατέστερη άποψη, από το ρήμα ‘αλέκω’ (απωθώ, απομακρύνω) και το ουσιαστικό ‘ανήρ’. Αλέξανδρος είναι κατ’ εξοχήν όνομα που προσιδιάζει σε ηγέτη, καθώς η πρώτη ιδιότητα του Αρχηγού είναι η ικανότητά του να αποτρέπει και να εξουδετερώνει τους αντιπάλους. Το -ελληνικό- όνομα του Αλέξανδρου, αλλά και εκείνο του πατέρα, της μητέρας, των προγόνων, των δασκάλων, των στρατηγών του κλπ, είναι από μόνα τους ικανή απόδειξη για την καταγωγή του ανδρός, της δυναστείας και του λαού της Μακεδονίας στο σύνολό του.

Στο σημείο αυτό αξίζει να γίνει ιδιαίτερη αναφορά στο –επίσης ελληνικό- όνομα του Βουκεφάλα, που δόθηκε στο άλογο, όπως περιγράφει ο Αρριανός, από το γεγονός ότι, ενώ ήταν μαύρο, είχε στο κεφάλι ‘ένα άσπρο σημάδι σε σχήμα κεφαλής βοός’[\[16\]](#). Συμπερασματικά, η όλη ονοματολογία η οποία μας είναι γνωστή από τις ιστορικές πηγές, αποτελεί απόδειξη του ότι η γλώσσα της Αρχαίας Μακεδονίας ήταν η ελληνική, επειδή θα ήταν πράγματι περίεργο να υπήρχε άλλη, διαφορετική καθομιλουμένη και να μην υπάρχει ούτε η ελάχιστη ένδειξη γι’ αυτήν,

ούτε καν στα ονόματα (και, μάλιστα, ούτε σ' εκείνο του αλόγου).

### **...ΤΗΝ ΠΑΙΔΕΙΑ**

Οι δάσκαλοι και οι τροφοί του Αλέξανδρου, μας λέει ο μεγάλος βιογράφος, ήταν Έλληνες και η παιδεία την οποία έλαβε ελληνική: Επικεφαλής, από διοικητική άποψη, της ομάδας των παιδαγωγών του υπήρξε ο Λεωνίδα, συγγενής της Ολυμπιάδας και δεύτερος κατά σειράν ο Λυσίμαχος από την Ακαρνανία[17]. Ο κατ' εξοχήν όμως παιδαγωγός και διαμορφωτής του έξοχου χαρακτήρα του Αλέξανδρου ήταν *“ο των φιλοσόφων ενδοξότατος και λογιώτατος Αριστοτέλης”*, για τον οποίο ο Αλέξανδρος έτρεφε -τουλάχιστον στην αρχή- ιδιαίτερο σεβασμό και αγάπη[18].

### **...ΤΑ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ**

Ο Αλέξανδρος, *“φύσει φιλόλογος και φιλομαθής και φιλιαναγνώστης”*, έτρεφε ιδιαίτερη αγάπη για την λογοτεχνία και ιδιαίτερα για την Ιλιάδα, αντίγραφο της οποίας, σχολιασμένο από τον Αριστοτέλη, είχε πάντοτε κοντά του και *“μαζί με το σπαθί του έβαζε κάτω από το προσκέφαλο”*. [19] Τα βιβλία που τον συντρόφευαν στην εκστρατεία *“ήταν τα έργα του Φιλίστου, πολλές από τις τραγωδίες του Ευριπίδη, του Σοφοκλή και του Αισχύλου, καθώς και οι διθύραμβοι του Τελέστου και του Φιλόξενου”* [20]. Η αγάπη του Αλέξανδρου για τον Πίνδαρο έσωσε, όπως είναι γνωστό, την ζωή των απογόνων του ποιητή από τον θάνατο, καθώς αυτοί εξαιρέθηκαν από εκείνους που σκοτώθηκαν ή πουλήθηκαν ως δούλοι μετά την καταστροφή των Θηβών[21].

### **... ΤΙΣ ΑΡΧΕΣ**

Η παιδεία του είχε ως βάση τα ελληνικά ιδεώδη της αρετής, της γνώσης[22], της φιλοτιμίας και της ανδρείας και για τον λόγο αυτόν *“δεν επιθυμούσε ούτε ηδονή, ούτε πλούτο, αλλά αρετή και δόξα ... και πράξεις σημαντικές”*. Για τον ίδιο λόγο ήθελε η εξουσία του *“να είναι απαλλαγμένη από χρήματα, χλιδή και απολαύσεις, αλλά να είναι πλούσια σε αγώνες, πολέμους και φιλοδοξίες”* [23]. Θεωρούσε δουλοπρεπές να ζει κανείς στη χλιδή και βασιλικό το να σέβεται τους νόμους και να υποβάλλεται σε κόπους, σε περίοδο κατά την οποία όλος ο μη ελληνικός κόσμος

της εποχής, ιδιαιτέρως δε οι Πέρσες και οι ανατολικοί λαοί, εκθείαζαν τη δύναμη της εξουσίας και του χρήματος, εντρυφούσαν στις απολαύσεις, συσώρευαν πλούτο και, όπως περιφρονητικά περιγράφει ο Ηρόδοτος, οι ηγέτες τους ζούσαν βυθισμένοι στην χλιδή, ακόμη και στην διάρκεια πολεμικών εκστρατειών.

### ... ΤΟ ΔΩΔΕΚΑΘΕΟ

Οι συχνές επισκέψεις στα ελληνικά μαντεία[24], αλλά και οι θυσίες στο δωδεκάθεο του Ολύμπου υπογραμμίζουν την ελληνοπρέπεια του ανδρός. Στην Ασία ίδρυσε, μας λέει ο Πλούταρχος, βωμούς θεών, που έμειναν για αιώνες σεβαστοί και στους οποίους προσεφέροντο **ελληνικές** θυσίες.[25]

### ... ΤΟΥΣ ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΥΣ ΑΓΩΝΕΣ

Η μεγάλη αγάπη του Αλέξανδρου για την σωματική άσκηση, την άθληση και την στρατιωτική εκπαίδευση ήταν αποτέλεσμα της ελληνικής παιδείας την οποία είχε λάβει. Σε όσους μάλιστα τον παρακινούσαν, ενώ ακόμη δεν είχε διαδεχθεί τον πατέρα του, να λάβει μέρος στους Ολυμπιακούς αγώνες[26] απαντούσε ότι ασφαλώς θα το έκανε εάν είχε βασιλείς για ανταγωνιστές (ο Αλέξανδρος ήταν πολύ υπερήφανος για την βασιλική του προέλευση και απολύτως πεπεισμένος για την θεϊκή του καταγωγή). Πρόκειται εδώ για το γνωστό επιχείρημα, ότι, επειδή στους Ολυμπιακούς αγώνες συμμετείχαν μόνον Έλληνες, δεν θα ήταν δυνατόν να γίνεται λόγος περί συμμετοχής, εάν ο Αλέξανδρος δεν ήταν Έλληνας[27].

### ...ΤΙΣ ΜΑΧΕΣ

Όπως προαναφέρεται, οι Έλληνες ονόμαζαν βαρβάρους όλους όσους δεν ήσαν Έλληνες.[28] Ο αρχαίος κόσμος, κατά συνέπεια, χωριζόταν από τους Έλληνες σε δύο κατηγορίες: στον ελληνικό και τον βαρβαρικό[29]. Από τα γεγονότα που έλαβαν χώρα στην αρχή της βασιλείας του Αλέξανδρου, ο Πλούταρχος μνημονεύει τους πολέμους του μεγάλου στρατηλάτη εναντίον των **βαρβάρων** προς βορράν και, **σε αντιδιαστολή**, τις μάχες εναντίον των Ελλήνων[30] -χωρίς από αυτό να μπορεί να στοιχειοθετηθεί, όπως επιχειρείται, ότι οι Μακεδόνες δεν ήσαν Έλληνες. Οι εν λόγω μάχες αναφέρονται με τη ίδια ακριβώς έννοια με την οποία τις βρίσκουμε στην περιγραφή του Πελοποννησιακού πολέμου από τον Θουκυδίδη: μάχες, δηλαδή, για την διεκδίκηση της ηγεμονίας επί των Ελλήνων, από πλευράς Αθηναίων και Σπαρτιατών. Αυτό, βεβαίως δεν σημαίνει ότι οι Αθηναίοι ή οι Σπαρτιάτες δεν ήσαν Έλληνες. Το ίδιο συμβαίνει, κατ' αναλογία και με τους Μακεδόνες, οι οποίοι διεκδίκησαν επίσης την ηγεμονία στον ελληνικό χώρο και

ήσαν εξ ίσου Έλληνες, όσο οι Αθηναίοι και οι Σπαρτιάτες.

## **...ΤΗΝ ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ ΠΡΟΣ ΑΝΑΤΟΛΑΣ**

Στην περιγραφή της προς ανατολάς εκστρατείας, η πρώτη αναφορά που συναντούμε έχει σχέση με την λήψη της μεγάλης απόφασης: Με ψήφισμα που έλαβε χώρα στον Ισθμό, οι Έλληνες αποφάσισαν να εκστρατεύσουν εναντίον των Περσών, ο δε Αλέξανδρος ανηγορεύθη αρχηγός τους[31]. Αρχηγός των Ελλήνων δεν θα ήταν, βεβαίως, δυνατόν να μην είναι Έλληνας.

### **α. Ο Γρανικός**

Την πρώτη μεγάλη νίκη στον Γρανικό έσπευσε ο Αλέξανδρος να κάνει γνωστή στέλνοντας στους Αθηναίους τριακόσιες ασπίδες αιχμαλώτων στις οποίες ανεγράφη το γνωστό επίγραμμα **“Αλέξανδρος Φιλίππου και οι Έλληνες πλην Λακεδαιμονίων από των βαρβάρων των την Ασίαν κατοικούντων”** [32]. Είναι ευνόητο ότι εάν οι Μακεδόνες δεν ήσαν Έλληνες, η αναγραφή παρόμοιου επιγράμματος δεν θα ήταν νοητή[33].

### **β. Ο Οϊωνός στην Λυκία**

Μετά την κυρίευση των Σάρδεων, της Αλικαρνασσού και της Μιλήτου, αφηγείται ο Πλούταρχος, ο Αλέξανδρος δίσταζε ως προς την περαιτέρω πορεία της εκστρατείας. Και, επειδή, όπως είναι γνωστό, έδινε ιδιαίτερη προσοχή στους οϊωνούς, θεώρησε το ακόλουθο γεγονός ως σημείο οδηγητικό για τον σχεδιασμό της στρατηγικής του: Μία πηγή στην Λυκία, κοντά στην πόλη των Ξανθίων, “*άλλαξε αιφνιδίως κοίτη από μόνη της, πλημμύρισε και από τον βυθό της έβγαλε χάλκινη πινακίδα με αρχαία γράμματα τα οποία δήλωναν ότι θα σταματήσει η κυριαρχία των Περσών όταν την καταλύσουν οι Έλληνες*”. Ενθαρρυνθείς από αυτό ο Αλέξανδρος, μας λέει ο Πλούταρχος, έλαβε αμέσως αποφάσεις και προχώρησε νικηφόρα σε όλη την παραλία μέχρι την Φοινίκη και την Κιλικία[34]. Είναι προφανές ότι και το χωρίο αυτό της αφήγησης, αποτελεί απόδειξη για την καταγωγή του Αλεξάνδρου (και όλου του στρατεύματος), επειδή, πώς θα ήταν δυνατόν να ενθαρρυνθεί ο Αλέξανδρος από το γεγονός αυτό εάν δεν θεωρούσε ό ίδιος τον εαυτό του Έλληνα (και το στρατό του ελληνικό).

### **γ. Η Αλεξάνδρεια**

Μετά την κατάκτηση της Αιγύπτου “*εβούλετο πόλιν μεγάλην και πολυάνθρωπον Ελληνίδα συνοικίσας επώνυμον εαυτού καταλιπείν*”[35].

Η διάδοση του ελληνικού πολιτισμού ήταν ο σκοπός της εκστρατείας του Αλέξανδρου και τούτο αποδεικνύεται, μεταξύ άλλων, από την απόφαση για την ίδρυση της μεγάλης αυτής, ελληνικής, όπως την ήθελε ο Αλέξανδρος, πόλης. Ο σχεδιασμός και το κτίσιμο της Αλεξάνδρειας περιγράφεται από τον Πλούταρχο με τρόπο συναρπαστικό[36].

#### **δ. Στο ιερό του Άμμωνος Διός**

Το επόμενο επεισόδιο βρίσκει τον Αλέξανδρο, μετά την μεγαλειώδη και μυστηριακή πορεία του στρατού στην έρημο, ενώπιον του ιερέα του ναού του Άμμωνος Διός, ο οποίος, *“Ελληνιστί βουλόμενος προσειπείν μετά τινος φιλοφροσύνης «ω παιδίον», από βαρβαρισμό τον τελευταίο φθόγγο τον πρόφερε ως σίγμα, με αποτέλεσμα να πει «ω παιδίος», που ερμηνεύθηκε «ω παι Διός», ένα ακόμη σημείο, για τους οιωνοσκόπους, της θεϊκής καταγωγής του Αλέξανδρου. Τι νόημα θα είχε, αλήθεια, η φιλόφρων προσφώνηση στα ελληνικά, από τον ιερέα του Άμμωνος, εάν ο Αλέξανδρος δεν ήταν Έλληνας?*

#### **ε. Στα Γαυγάμηλα**

Για την περιγραφή της έναρξης της αποφασιστικής μάχης στα Γαυγάμηλα, όπου ηττήθηκε οριστικά ο στρατός του Πέρση βασιλέως, ο Πλούταρχος επικαλείται μαρτυρία του Καλλισθένη, κατά την οποία, ο Αλέξανδρος *“έκανε επίκληση στους θεούς και ευχόταν, εάν πράγματι είχε γεννηθεί από τον Δία, να προσφέρουν βοήθεια και ενίσχυση στους Έλληνες” [37].*

Και όταν, αργότερα, ο Αλέξανδρος κάθισε στον βασιλικό θρόνο των Περσών, ο Δημάρατος ο Κορίνθιος δάκρυσε από την συγκίνηση και είπε: *“Πόσο μεγάλη ευχαρίστηση στερήθηκαν οι Έλληνες που πέθαναν, πριν δουν στον θρόνο του Δαρείου να βρίσκεται καθισμένος ο Αλέξανδρος” [38].* Πώς θα ήταν δυνατόν να χαρούν οι Έλληνες τόσο πολύ ώστε να καταγραφεί, στην διήγηση του Πλουτάρχου, ένα τέτοιο σχόλιο, εάν ο Αλέξανδρος δεν ήταν και αυτός Έλληνας?

#### **στ. Η διάδοση της ελληνικής**

Την εποχή που ο Αλέξανδρος άρχισε να υιοθετεί στοιχεία του τρόπου ζωής των ανθρώπων της Βαβυλώνας, είχε ήδη συνειδητοποιήσει ότι η σύμμιξη πολιτισμικών στοιχείων θα διευκόλυνε την επικοινωνία και τις επαφές μεταξύ των ντόπιων και του στρατού του, κατά τρόπον ώστε να εξασφαλισθεί σταθερότητα, που θα μπορούσε να διατηρηθεί και μετά το θάνατό του. Για τον λόγο αυτό, διηγείται ο Πλούταρχος, αφού επέλεξε τριάντα χιλιάδες παιδιά έδωσε διαταγή να μάθουν ελληνικά[39]. Πώς, αλήθεια και γιατί ο Αλέξανδρος θα προέβαινε σε μια τέτοια κίνηση, εάν δεν ήταν και ο ίδιος Έλληνας? Η διάδοση της ελληνικής γλώσσας



απετέλεσε πολιτιστική προσφορά, με αυταπόδεικτη παιδευτική αξία για τους λαούς της περιοχής. Με την απόφαση αυτή τέθηκαν τα θεμέλια για την διαμόρφωση και την διάδοση της κοινής ελληνικής, η οποία κυριάρχησε, όπως είναι γνωστό στον ελληνιστικό κόσμο, μετά τον θάνατο του Αλέξανδρου.

### **ζ. Για την δόξα των Αθηναίων**

Προς το τέλος της βιογραφίας συναντούμε μία από τις περισσότερο ανάγλυφες μαρτυρίες, στο έργο του Πλούταρχου, αναφορικά προς την ελληνοπρέπεια του Αλέξανδρου: Μετά την είσοδο του στρατού στην Ινδία και κατά την διάβαση του ποταμού Υδάσπη (στην άλλη όχθη του οποίου βρισκόταν παρατεταγμένος ο στρατός του βασιλιά Πύρου) νύχτα και με καταιγίδα, *-ραγδαίου εκχυθέντος όμβρου-*, είχε ανέβει η στάθμη των υδάτων, διερράγη η κοίτη και μεγάλη ποσότητα νερού έκανε το έδαφος από το οποίο περνούσε ο Αλέξανδρος και οι συμπολεμιστές του, ολισθηρό και με ρωγμές. Τη στιγμή εκείνη, αφηγείται ο Πλούταρχος, άκουσαν τον Αλέξανδρο να αναφωνεί: **“Αραγε Αθηναίοι, θα πιστεύατε πόσο μεγάλους κινδύνους διατρέχω για τη δική σας δόξα?”**[\[40\]](#) Πόσο μεγαλύτερη διαβεβαίωση απ’ αυτήν θα χρειαζόταν άρα γε και ο πλέον δύσπιστος παρατηρητής για να πεισθεί ότι ο Αλέξανδρος αγωνιζόταν συνειδητά, σαν Έλληνας που ήταν, για το μεγαλείο της Ελλάδος, όπως αυτό εκφραζόταν από την λαμπρότητα που ακτινοβολούσε το μεγάλο μητροπολιτικό κέντρο που εξακολουθούσε εκείνη την εποχή να είναι η πόλη των Αθηνών?

## **IV. Ο ΑΡΡΙΑΝΟΣ**

Από το έργο του Αρριανού, πλήρες και αυτό αποδείξεων για την ελληνική καταγωγή και την ελληνοπρέπεια του Αλέξανδρου και των Μακεδόνων, συγκρατούνται επίσης ορισμένες μόνον αναφορές, αφού είναι αδύνατον να συμπεριληφθούν όλες σε μία επιλεκτική, όπως η παρούσα, προσέγγιση:

Σημειώνεται παρεμπιπτόντως, ότι στην διήγηση των γεγονότων, οι Μακεδόνες, ενώ έχουν τις περισσότερες σε αριθμό αναφορές, εμφανίζονται, πάντως, ως μία από τις ελληνικές οντότητες, όπως όλες οι άλλες (: ‘ιππείς δε Μακεδόνων ες τριακοσίους, και Θεσσαλών ιππείς διακόσιοι, Ηλείων δε εκατόν και πεντήκοντα’ – Βιβλίο Α’, 29).

### **α. Οι μηδίσαντες Έλληνες**

Μετά τη μάχη του Γρανικού, Αθηναίοι Πρέσβεις παρεκάλεσαν τον Αλέξανδρο να

ελευθερώσει τους Έλληνες που είχαν εκστρατεύσει με τους Πέρσες και αιχμαλωτίστηκαν. Ο Αλέξανδρος, όμως, αναφέρει ο Αρριανός, “θεώρησε ότι δεν είναι ασφαλές να σταματήσουν να τον φοβούνται οι Έλληνες που δεν δίστασαν να εκστρατεύσουν εναντίον των Ελλήνων, στο πλευρό των βαρβάρων, για όσο διάστημα θα διαρκούσε η εκστρατεία του εναντίον των Περσών”[\[41\]](#). Πώς θα ήταν δυνατόν να φοβούνται την μήνι του Αλέξανδρου οι μηδίσαντες Έλληνες, αν ο Αλέξανδρος, δεν ήταν ο ίδιος Έλληνας?

## **β. Εις Μακεδονίαν και εις την άλλην Ελλάδα**

Μετά την μάχη της Ισσού, όπου νικήθηκε κατά κράτος και ετράπη σε άτακτη φυγή ο Δαρείος και την οποία αφηγείται λεπτομερώς και με γλαφυρότητα ο Αρριανός, ο Πέρσης βασιλεύς έστειλε επιστολή στον Αλέξανδρο με την οποία του ζήτησε την σύναψη φιλίας και συμμαχίας, καθώς και την επιστροφή της αιχμάλωτης οικογένειάς του (μητέρα, γυναικαδέλφη και παιδιά).

Στην απαντητική του επιστολή ο Αλέξανδρος του ζήτησε να πάει ο ίδιος (ο Δαρείος) να ζητήσει αυτοπροσώπως την οικογένειά του, του κατέστησε σαφές ότι κυρίαρχος της Ασίας ήταν, πλέον, ο ίδιος ο Αλέξανδρος και του απαγόρευσε να του απευθύνεται ως ίσος προς ίσον. Το περιεχόμενο της επιστολής του Αλέξανδρου, όπως το καταγράφει ο Αρριανός, αρχίζει με κατηγορητήριο εναντίον του Δαρείου ως εξής: “Οι υμέτεροι πρόγονοι ελθόντες **εις Μακεδονίαν και εις την άλλην Ελλάδα** κακώς εποίησαν ημάς ουδέν προηδικημένοι. Εγώ δε των Ελλήνων ηγεμών κατασταθείς και τιμωρήσασθαι βουλόμενος Πέρσας διέβην ες την Ασίαν ... και παρά των σου πεμφθέντων ... την ειρήνην, ην τοις Έλλησι κατεσκεύασα, διαλύειν επιχειρούντων - εστράτευσα επί σε ”[\[42\]](#).

Το απόσπασμα αυτό της επιστολής του ίδιου του Αλέξανδρου, όπως το περιγράφει ο Αρριανός- αρκεί για να σταματήσει κάθε συζήτηση.

## **γ. Υπέρ των Ελλήνων δίκας λαβείν**

Με την είσοδο της στρατιάς στα Σούσα, ο Αρριανός αναφέρει ότι ο Αλέξανδρος πήρε τα υπάρχοντα του Πέρση βασιλιά, μεταξύ αυτών δε τις χάλκινες προτομές των τυραννοκτόνων Αρμόδιου και Αριστογείτονα (τις οποίες είχε πάρει ο Ξέρξης από την Ελλάδα) και τις έστειλε πίσω στην Αθήνα, όπου τοποθετήθηκαν στον Κεραμεικό[\[43\]](#). (Είναι γνωστό ότι η κατάργηση της τυραννίδος εθεωρείτο ορόσημο στην ιστορία των Αθηνών και για τον λόγο αυτό οι τυραννοκτόνοι ετιμώντο περισσότερο και από τους επιφανέστερους ήρωες). Σε άλλο σημείο όπου φαίνεται επίσης καθαρά ότι ο Αλέξανδρος ήθελε να εκδικηθεί για τα δεινά που υπέστη η Ελλάδα από τις εκστρατείες των Περσών, ο ιστορικός αναφέρει ότι, μόλις έφθασε στους Πασαργάδες, πυρπόλησε τα ανάκτορα παρά τις περί του

αντιθέτου συμβουλές του Παρμενίωνα, ο οποίος δεν ήθελε να θεωρηθεί ότι ο Αλέξανδρος έφθανε στην Ασία ως επιδρομέας και κατακτητής. Ο Αλέξανδρος, όμως -αφηγείται ο Αρριανός-απάντησε ότι ήθελε να τιμωρήσει τους Πέρσες, επειδή επιτέθηκαν κατά της Ελλάδος, κατέσκαψαν την Αθήνα, έκαψαν τα ιερά και προκάλεσαν πολλές συμφορές στους Έλληνες. **‘Υπέρ τούτων δίκας λαβείν[44]’**. Με ποια νομιμοποίηση, άραγε, εάν ο Αλέξανδρος δεν ήταν, ο ίδιος, Έλληνας?

#### **δ. Ο Καλλισθένης**

Στο τέταρτο βιβλίο, στο μέρος της αφήγησης, όπου ο Αρριανός αναφέρεται στις παρεκτροπές του Αλέξανδρου προς συνήθειες και ήθη περσικά, παρατίθενται οι ευθύβολοι λόγοι του τολμηρού φιλόσοφου Καλλισθένη, από την Όλυνθο, μαθητή του Αριστοτέλη, σε απάντηση όσων είχε πει ο Ανάξαρχος, υπέρ της αξίωσης του Αλέξανδρου να τον προσκυνούν, αξίωση την οποία είχαν ενθαρρύνει σοφιστές και επιφανείς Μήδοι και Πέρσες στην αυλή του. **“... ο γιος του Φιλίππου, απόγονος του Ηρακλή και του Αιακού, που οι πρόγονοί του ήρθαν από το Άργος στην Μακεδονία και διετέλεσαν άρχοντες των Μακεδόνων με το νόμο και όχι με τη βία.... Και αν πρέπει να σκεφτόμαστε όπως οι βάρβαροι, επειδή είμαστε σε βαρβαρική γη, εγώ, Αλέξανδρε, απαιτώ από σένα να θυμηθείς την Ελλάδα, που για χάρη της έκανες όλη την εκστρατεία, για να θέσεις την Ασία κάτω από την κυριαρχία των Ελλήνων. Σκέψου όταν ξαναγυρίσεις στην Ελλάδα, μήπως θα εξαναγκάσεις και τους Έλληνες, ‘τους ελευθερωτάτους, εις την προσκήνυσιν’? Ή θα αποτραβηχτείς από τους Έλληνες και θα προσθέσεις στους Μακεδόνες αυτή την ατιμία? Ή, μήπως, θα ξεχωρίσεις μια και καλή τις τιμές και θα τιμάσαι ελληνοπρεπώς μεν από τους Έλληνες, βαρβαρικώς, δε, από τους βαρβάρους”[45]?**

Το προαναφερόμενο απόσπασμα μιλά επίσης από μόνο του.

#### **ε. Για την ελευθερία των Ελλήνων**

Όταν έστειλε πίσω στην Ελλάδα τους Μακεδόνες που δεν μπορούσαν πλέον να πολεμήσουν λόγω ηλικίας, ασθένειας ή τραυματισμού, με επικεφαλής τον πιστότερο σύντροφό του, στον στρατηγό Κρατερό, του ζήτησε **‘να οδηγήσει τους στρατιώτες πίσω και να αναλάβει τις υποθέσεις της Θράκης, της Μακεδονίας, της Θεσσαλίας και την περιφρούρηση της ελευθερίας των Ελλήνων[46]’**.

## στ. Ένας Έλληνας στην Αρμόζεια

Στην 'Ινδική', το βιβλίο όπου ο Αρριανός περιγράφει τον πλου του Νεάρχου, από τον Ινδό ποταμό μέχρι τα Σούσα, δια του Ινδικού Ωκεανού και του Περσικού κόλπου, (ένα συναρπαστικό ταξιδιωτικό ανάγνωσμα), αξιοσημείωτο είναι ένα απόσπασμα, χαρακτηριστικό της απανταχού παρουσίας του ελληνικού στοιχείου:

Μετά από ταλαιπωρίες μηνών, η παράτολμη εξερεύνηση συνεχιζόταν. “Ξεκίνησαν πάλι με το χάραμα, πέρασαν εκατό στάδια και άραξαν κοντά στον ποταμό Άναμη, σε μια περιοχή που ονομαζόταν Αρμόζεια. Εκεί υπήρχαν άφθονα τα πάντα, εκτός από ελιές. Τα πληρώματα κατέβηκαν για να ξεκουραστούν, χαρούμενοι που έπαψαν οι ταλαιπωρίες τους. Θυμήθηκαν τα παθήματα στην θάλασσα, τη χώρα των ιχθυοφάγων, τις ερημιές από τις οποίες πέρασαν, τη θηριωδία φυλών που συνάντησαν, αλλά και τα δικά τους προβλήματα. Μερικοί σκόρπισαν και προχώρησαν στο εσωτερικό για να εξερευνήσουν. Εκεί είδαν κάποιον που φορούσε **ελληνική χλαμύδα, φερόταν όπως οι Έλληνες και μιλούσε ελληνικά**. Οι πρώτοι που τον είδαν έβαλαν τα κλάματα. Τόσο αναπάντεχο τους φάνηκε, μετά από τόσες συμφορές, να αντικρύσουν ένα Έλληνα και να ακούσουν την ελληνική γλώσσα. Τον ρώτησαν από πού έρχεται και ποιος είναι. Τους είπε ότι είχε φύγει από το στρατόπεδο του Αλέξανδρου και ότι το στρατόπεδο και ο ίδιος ο Αλέξανδρος δεν είναι μακριά. Χειροκροτώντας και φωνάζοντας τον πήγαν στον Νεάρχο. Του είπε τα πάντα. Το στρατόπεδο απείχε πέντε ημερών δρόμο από την θάλασσα.”[\[47\]](#)

## ζ. Οι Μακεδόνες τριήραρχοι

Στην περιγραφή των προετοιμασιών για τον διάπλου, ο Αρριανός αναφέρει ονομαστικά τους τριήραρχους, αναφέροντας την πόλη από την οποία προέρχονταν. Σε σχέση με τους Μακεδόνες[48] οι αναφερόμενες πόλεις ευρίσκονται στην περιοχή της Πιερίας, της Ημαθίας, της Χαλκιδικής (Πέλλα, Αμφίπολη, Ορεστιάδα, Εορδαία, Πύδνα, Μίεζα -νοτίως, προς τη Θεσσαλία- Αιγές, Αλκομενές, Βέροια, Τύμφη, Αλωρίδα). Σε μία τυχαία, όπως αυτή, παράθεση μακεδονικών πόλεων, είναι, χωρίς αμφιβολία, αξιοσημείωτο ότι ούτε μία δεν ξεφεύγει από τον γεωγραφικό χάρτη, όπως μας τον περιγράφει ο Θουκυδίδης, που τοποθετεί, όπως προαναφέρεται, την Μακεδονία εξ ολοκλήρου μέσα στην ελληνική επικράτεια και μάλιστα σε ικανή απόσταση από τα σημερινά, προς βορράν, σύνορα.

## V. Ο ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ

Το, κατά γενική ομολογία, χαρακτηριστικώτερο γνώρισμα του Δημοσθένη υπήρξε η σφοδρότητα των αντιμακεδονικών του αισθημάτων, η οποία και προσδιόρισε -περισσότερο απ' οτιδήποτε άλλο - το πολιτικό στίγμα του ανδρός. Η οξυδέρκεια και η πολιτική του σοφία οδήγησαν τον Δημοσθένη, πολύ πριν από τους συμπολίτες του, στη συνειδητοποίηση της αναπόφευκτης, εν τέλει, επικράτησης των Μακεδόνων. Η νοσταλγία του μεγαλείου των Αθηνών, η οποία βασάνιζε το ρήτορα - φλογερό πατριώτη σε μια εποχή ύφεσης, χαλαρότητας και αδιαφορίας για τα κοινά- και η προσκόλλησή του στο ιδεώδες της ελευθερίας και της δημοκρατίας, ανέδειξαν τον πολιτικό αυτόν άνδρα, ως τον μεγαλύτερο πολέμιο του Φιλίππου, στην πολιτική του οποίου διέβλεπε το οριστικό τέλος της Αθηναϊκής ηγεμονίας και την μεγαλύτερη απειλή για το δημοκρατικό πολίτευμα. Τα προαναφερόμενα διαγράφονται ανάγλυφα στους σχετικούς με το θέμα ρητορικούς του λόγους - τρεις Ολυνθιακούς και τέσσερις κατά Φιλίππου. Στον τρίτο κατά Φιλίππου, όμως, η έξαρση του πάθους του εναντίον του Μακεδόνα βασιλιά, οδηγεί το Δημοσθένη στην διατύπωση χαρακτηρισμών[49] που χρησιμοποιήθηκαν ως βάση κατασκευής θεωριών περί μη ελληνικότητας της δυναστείας των Μακεδόνων.

Η μελέτη του συνόλου των λόγων του Δημοσθένη, παρά ταύτα, δεν αφήνει οποιαδήποτε αμφιβολία ότι τα προαναφερόμενα είναι ξέσπασμα ρητορικού πάθους, το οποίο δεν έχει σχέση με την ιστορική αλήθεια. Σε **καμμία άλλη ομιλία** δεν υπάρχει οποιαδήποτε αντίστοιχη αναφορά, καθώς σε όλες είναι φανερό ότι ο ρήτορας βλέπει τον Φίλιππο όχι ως αλλόφυλο εχθρό, αλλά ως αντίπαλο των

Αθηνών, με τον τρόπο που ήταν, παλαιότερα, αντίπαλος η Σπάρτη (πριν και μετά το τέλος του Πελοποννησιακού πολέμου). Είναι ιστορικά αποδεδειγμένο ότι παρόμοιες παρεκτροπές εξυπηρετούσαν, κατά κανόνα, την προώθηση στενώς εννοουμένων παραταξιακών σκοπών, σε μία ταραγμένη, πολιτικά και παρακμάζουσα Αθήνα. Είναι αξιοσημείωτο, ότι οι χαρακτηρισμοί αποδόθηκαν από το Δημοσθένη όχι στο λαό της Μακεδονίας, αλλά μόνο στον Φίλιππο. Είναι χαρακτηριστικό ότι το πάθος του Δημοσθένη ήταν τέτοιο, ώστε δεν δίστασε να καλέσει τους Αθηναίους σε σύμπραξη με αυτούς ακόμη τους Πέρσες εναντίον του Φιλίππου[50], σε εποχή κατά την οποία ο Ισοκράτης, ο μεγάλος δάσκαλος της ρητορικής, προσέβλεπε προς τους βασιλείς της Μακεδονίας καλώντας σε πανελλήνια συστράτευση, υπό την ηγεσία τους, εναντίον των Περσών - η οποία και πραγματοποιήθηκε, εν τέλει, υπό τον Αλέξανδρο.

## VI. Ο ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ

### α. Ες την Ασίαν τον πόλεμον εξενεγκείν...

Σε επιστολή του, η οποία γράφθηκε λίγο μετά τη μάχη της Χαιρωνείας[51], ο Ισοκράτης προτρέπει με θέρμη τον Φίλιππο: **“... να συμφιλιώσεις την Αθήνα με τη Σπάρτη, τη Θήβα και το Άργος και να φέρεις την ομόνοια στους Έλληνες[52]... να βάλουν ένα τέλος στην παραφροσύνη και την απληστία που χαρακτηρίζουν τις μεταξύ τους σχέσεις και να μεταφέρουν τη διεξαγωγή του πολέμου στην Ασία”**. Από την επιστολή προκύπτει ότι μεγάλη μερίδα της κοινής γνώμης στην Αθήνα πίεζε για την προώθηση της ιδέας της εκστρατείας κατά των Περσών υπό τον Φίλιππο διότι -γράφει ο Ισοκράτης **“... κανένα επίτευγμα δεν θα μπορούσε να είναι πιο ωραίο, πιο χρήσιμο για τους Έλληνες και πιο κατάλληλο για τις ιστορικές συγκυρίες” [53]**. Και παρακάτω: **“Να είσαι σίγουρος ότι τότε θα αποκτήσεις δόξα αξεπέραστη και αντάξια των επιτευγμάτων σου όταν θα εξαναγκάσεις τους βαρβάρους ... να είναι δούλοι των Ελλήνων και όταν υποχρεώσεις το βασιλιά που τώρα τον αποκαλούν μεγάλο να κάνει ό,τι του διατάξεις εσύ. Τότε δεν θα σου απομένει τίποτε άλλο από το να γίνεις θεός” [54]**.

Δεν θα ήταν, βεβαίως δυνατό να μιλά για πόλεμο των Ελλήνων κατά των βαρβάρων ο Ισοκράτης -ο επιφανέστερος διδάσκαλος της ρητορικής και ο

μεγαλύτερος υπερασπιστής του ηθικού μεγαλείου του αθηναϊκού πολιτεύματος-εάν ο Φίλιππος δεν ήταν Έλληνας και η Μακεδονία δεν ήταν και εκείνη αναπόσπαστο μέρος της Ελλάδος[55].

## **β. Η Αθήνα προστάτις των προγόνων των Μακεδόνων βασιλέων**

Άξιο ιδιαίτερης αναφοράς είναι επίσης το γεγονός, ότι εξυμνώντας το μεγαλείο των Αθηνών, ο Ισοκράτης δείχνει ότι η πόλη υπήρξε πάντοτε η προστάτις όλων των Ελλήνων. Προς τούτο μάλιστα ανατρέχει στους προ του Τρωικού πολέμου χρόνους, διότι, όπως γράφει, **“από τόσο παλιά πρέπει να ανασύρουν τις αποδείξεις εκείνοι που θέλουν να υπερασπισθούν την πατρίδα τους”**[56] (αυτό, παρενθετικώς, προς απάντηση όσων απαξιώνουν την Ιστορία, όταν πρόκειται να αναιρεθούν αβάσιμοι ισχυρισμοί τους). Σε αυτήν λοιπόν την αναδρομή, ο μεγάλος ρητοροδιδάσκαλος περιγράφει, πώς οι απόγονοι του Ηρακλή (και πρόγονοι των Μακεδόνων βασιλέων), καταδιωκόμενοι από τους Πελοποννησίους με επικεφαλής τον Ευρυσθέα “θεώρησαν την Αθήνα ως την μόνη ικανή να ξεπληρώσει τις υπηρεσίες που ο πατέρας τους είχε προσφέρει σε όλους τους ανθρώπους”. Οι πρόγονοί μας, συνεχίζει ο Ισοκράτης, βάδισαν εναντίον τους, τους νίκησαν και έθεσαν τέλος σε αυτήν την ύβρη[57]: εξ ου και ο ιδιαίτερος σεβασμός που οι Μακεδόνες βασιλείς και, ειδικώτερα, ο Αλέξανδρος έτρεφαν πάντοτε για την Αθήνα.

## **II. Ο ΠΟΛΥΒΙΟΣ**

### **α. Υπήκοον την Ασίαν εποίησεν τοις Έλλησι**

Στο ένατο βιβλίο των Ιστοριών του ο Πολύβιος αναφέρεται, μεταξύ άλλων, στη συμμαχία των Αιτωλών με τους Ρωμαίους εναντίον του Φιλίππου του Ε΄ της

Μακεδονίας, των Αχαιών, των Ακαρνάνων και των συμμάχων τους (210 π.χ.). Σε ομιλία του ενώπιον της συνέλευσης των Λακεδαιμονίων, ο εκπρόσωπος του κοινού των Ακαρνάνων Λυκίσκος, προσπαθεί να αποτρέψει τους Σπαρτιάτες από του να συμμαχήσουν με τους Αιτωλούς και τους Ρωμαίους εναντίον των Μακεδόνων και των Αχαιών: Στον Αιτωλό Χλεναία, ο οποίος είχε προηγουμένως μιλήσει υπέρ της συμμαχίας των Σπαρτιατών με τους εχθρούς του Φιλίππου, λέει: **“ Τον Αλέξανδρο που τιμώρησε τους Θηβαίους, επειδή πίστεψε ότι αδικείται, τον κατηγορήσες αυστηρά. Το ότι όμως πήρε εκδίκηση από τους Πέρσες για την προσβολή που έκαναν σε όλους τους Έλληνες, δεν το ανέφερες, ούτε το ότι μας απάλλαξε όλους από κοινές και μεγάλες συμφορές, υποδουλώνοντας τους βαρβάρους και αφαιρώντας τους τα μέσα με τα οποία κατέστρεφαν την Ελλάδα ... και τελικά υπέταξε (ο Αλέξανδρος) την Ασία στους Έλληνες”** [58]. Στην ίδια ομιλία ο Πολύβιος γράφει ότι ο Λυκίας αναρωτήθηκε : **“... ποια και πόσο μεγάλη τιμή αξίζουν οι Μακεδόνες, οι οποίοι τον περισσότερο χρόνο της ζωής τους δεν σταματούν να αγωνίζονται εναντίον των βαρβάρων για την ασφάλεια των Ελλήνων? Ότι πάντοτε η Ελλάδα θα αντιμετώπιζε μεγάλους κινδύνους, αν δεν είχαμε για προπύργιο τους Μακεδόνες και την φιλοτιμία των βασιλέων τους, ποιος δεν το γνωρίζει? ...”**

## **β. Προς Αχαιούς και Μακεδόνας ομοφύλους ...**

Στην ίδια ομιλία ο Λυκίας συμπληρώνει απευθυνόμενος στους Λακεδαιμονίους: **“τότε αγωνιζόσαστε με ζήλο για την ηγεμονία και τη δόξα απέναντι σε ομοφύλους σας, τους Αχαιούς και τους Μακεδόνες ... τώρα όμως το θέμα είναι η υποδούλωση των Ελλήνων σε αλλοφύλους (δηλ. τους Ρωμαίους)**[59].

Η επανειλημμένη αναφορά στους ομοφύλους Μακεδόνες -στο ίδιο επίπεδο με τους Αχαιούς- και σε αντιδιαστολή προς τους αλλοφύλους, δηλώνει σαφώς περί της εθνικότητας των πρώτων.



## ΚΑΙ Ο KHALED HOSSEINI

Η περιδιάβαση στα της Μακεδονίας και του Αλέξανδρου συμπληρώθηκε αναπάντεχα με ένα εύρημα στο best seller του Αφγανο - Αμερικανού συγγραφέα Khaled Hosseini με τίτλο 'One Thousand Splendid Suns'. Εκτός από τις αναφορές στην καθημερινότητα του Αφγανιστάν (πριν από τον εισβολή της Ρωσίας) που κάνουν λόγο για συνήθειες όπως κόκκινα αυγά, εδέσματα με γιαούρτι και αγγούρι, διαγωνισμούς με χαρταετούς (σαν και αυτούς που γίνονταν παλαιότερα στην ελληνική επαρχία) και άλλα συναφή, στην ηρωίδα εξηγούν ότι οι άνθρωποι πρέπει να σέβονται και να εφαρμόζουν απαρεγκλίτως το νόμο (κατ' εξοχήν ελληνική ηθική και πολιτική αρχή, η βάση και ο στυλοβάτης της αθηναϊκής δημοκρατίας). Και όπως συχνά στο κείμενο, ο συγγραφέας παραθέτει την αφγανική λέξη: **qanoon** [60]: 'Κανών', προφανώς (και έχουμε εδώ μια παράπλευρη απόδειξη για την μακρά εκφορά των μακρών φωνηέντων όπως το ωμέγα). Θα είχε, ίσως, ενδιαφέρον η πραγματοποίηση μιας συγκριτικής γλωσσολογικής μελέτης μεταξύ της ελληνικής και των γλωσσών των χωρών από όπου πέρασε η στρατιά του Αλέξανδρου, η οποία διέδωσε την γλώσσα και τον πολιτισμό της Ελλάδος στα βάθη της Ασίας. **'Προς δόξαν των Αθηναίων'**, όπως δηλώνει ο Πλούταρχος...

## ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Τα προαναφερόμενα είναι ορισμένα μόνον από τα στοιχεία στην αφήγηση του Ηρόδοτου, του Θουκυδίδη, του Πλούταρχου, του Αρριανού, του Πολύβιου, αλλά και στα κείμενα του Δημοσθένη και του Ισοκράτη, που μιλούν, εμμέσως ή και σαφώς, για την καταγωγή του Μεγάλου Αλεξάνδρου. Η αξία της ιστορικής αλήθειας, όπως καταγράφεται σε έργα σαν αυτά, είναι, για τα έθνη που έχουν μεγάλη παράδοση, ιερή και απαραβίαστη. Για νεόκοπες, όμως, χώρες, οι οποίες βρίσκονται σε αναζήτηση ταυτότητας και προσπαθούν να χτίσουν οντότητα σε βάρος της Ιστορίας, η αξία της αλήθειας είναι σχετική και μεταβαλλόμενη. Για τις τελευταίες αυτές περιπτώσεις, ιστορικά μεγέθη όπως οι προαναφερόμενοι αρχαίοι Έλληνες συγγραφείς, επιφυλάσσουν, από τα βάθη των αιώνων, ετυμηγορίες αμετακλήτως καταδικαστικές στην συνείδηση όλων εκείνων που ξέρουν και

επιμένουν να θυμούνται.

[1] Ο Έλληνας ήταν γιος του Δευκαλίωνος. (Γιοί του Έλληνα ήταν ο Ίων, ο Αίολος, ο Δώρος και ο Ξούθος).

[2] Θουκυδίδου Ιστορίαι, Βιβλίο Α', ΙΙΙ «... ουδέ μη βαρβάρους εἴρηκε δια το μηδέ Έλληνας πω αντίπαλον εις έν όναμα αποκεκρίσθαι.»

[3] Αλέξανδρος Ρ. Ραγκαβής, 'Λεξικόν της Ελληνικής Αρχαιολογίας', Τόμος Α, λήμμα 'Ελλάς'.

[4] Θουκυδίδου Ιστορίαι, Βιβλίο Β', ΧCΙΧ.

[5] Στον ελληνικό σήμερα χώρο, δυτικά της Ημαθίας.

[6] Νοτίως της Καστοριάς (Ελιμαία λίμνη)

[7] 'Αλεξάνδρου Ανάβασις' Αρριανός, βιβλίο Β', 7, σελ. 148 'Οι Έλληνες' Εκδόσεις 'Χατζόπουλος'

[8] 'Οι πρόγονοι του οποίου ήσαν 'οι Τημενίδαι το αρχαίον όντες εξ Αργους' Θουκυδίδης ΧCΙΧ.

[9] Τα στοιχεία των ιστορικών πηγών καταγράφονται λεπτομερώς στο 'Λεξικό της Ελληνικής Αρχαιολογίας' του Αλέξανδρου Ρ. Ραγκαβή υπό το λήμμα 'Μακεδονία'.

[10] Ο Αμύντας είχε υποταγεί κατά την εκστρατεία του Δαρείου του Υστάσπη. Σύμμαχοι των Περσών ήσαν οι μηδίσαντες Βοιωτοί, Θεσσαλοί και Αργείοι.

[11] «...αυτός τε γαρ Έλλην γένος ειμί τωρχαίον, και αντ' ελευθέρης δεδουλωμένην ουκ αν εθέλοιμι οράν την Ελλάδα.» Ηρόδοτος, Βιβλίο Θ'-Καλλιόπη, κεφ. 44 - 45, σελ. 174 - 176, 'Αρχαίοι Συγγραφείς', Εκδόσεις Ζήτρος.

[12] Ο Αλέξανδρος ο Α' ήταν ο πατέρας του Αμύντα του Β', υιοί του οποίου ήσαν ο

Αλέξανδρος ο Β΄, και ο Φίλιππος, πατέρας του Μεγάλου Αλεξάνδρου.

[13] Ηρόδοτος, Ιστορία 8, Ουρανία 139, Εκδόσεις Χατζόπουλου 'Οι Έλληνες'.

[14] Ο Κάρανος, από το Άργος, απόγονος του Ηρακλή, κυρίευσε πόλη κοντά στην Έδεσσα, στην οποία έδωσε το όνομα 'Αιγαί' και ίδρυσε εκεί την Μακεδονική δυναστεία. Επ' αυτού συμφωνεί και ο Αρριανός.

[15] Κεφάλαιο 2. εδάφιο 2. Οι παραπομπές χωρίς προσδιορισμό της πηγής, στο παρόν κεφάλαιο, αφορούν στο έργο του Πλούταρχου «Βίοι Παράλληλοι , Αλέξανδρος - Καίσαρ» από τις Εκδόσεις Αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας 'Οι Έλληνες' του Οδυσσέα Χατζόπουλου.

[16] Αρριανός, Αλεξάνδρου Ανάβασις, Βιβλίο Ε΄ 19, Εκδόσεις 'Οι Έλληνες' Οδυσσέα Χατζόπουλου.

[17] Κεφ. 5, εδ. 7,8. Ο Λυσίμαχος παρομοίαζε τον Αλέξανδρο με τον Αχιλλέα, τον Φίλιππο με τον Πηλέα και τον ευατό του με τον Φοίνικα, δάσκαλο του Αχιλλέα.

[18] Κεφ. 8, εδ. 4: **'Αριστοτέλην δε θαυμάζων εν αρχή και αγαπών ουχ ήττον του πατρός, ως δι' εκείνον μεν ζων, δια τούτον δε καλώς ζων'.**

[19] Κεφ. 8, εδ. 2.

[20] Κεφ. 8, εδ. 3.

[21] Κεφ. 11, εδ. 12.

[22] Και μάλιστα της επιστημονικής - ο Αλέξανδρος είχε ιδιαίτερη κλίση στην ιατρική (Κεφ. 8).

[23] Κεφ. 5, εδ. 6.

[24] Κεφ. 14, εδ. 6.

[25] Κεφ. 62. εδ. 8.

[26] Ήταν ωκύπους.

[27] Τιμές νοητές μόνο προς Έλληνες είχαν αποδοθεί, σε Ολυμπιακούς Αγώνες, ήδη στον προπάππου του Αλέξανδρου, Αλέξανδρο τον Α΄.

[28] Η ετυμολογία της λέξεως 'βάρβαρος' δηλώνει το ακατάληπτο, από γλωσσικής απόψεως, και το αλλοεθνές (επανάληψη του ήχου 'βαρ' που δεν σημαίνει τίποτε στα ελληνικά).

[29] 'Θουκυδίδου Ιστορία' Βιβλίο Α΄ III σελ. 62 , Εκδόσεις Γκοβόστη.

[30] Κεφ. 9, εδ..3.

[31] Κεφ. 14.2

[32]Κεφ. 16 εδ. 18

[33] Αυτός ήταν ο τρόπος σύνταξης επιγραμμάτων (: π.χ. «**Παυσανίας ο Κλεομβρότου, Λακεδαιμόνιος, ελευθέρωσας την Ελλάδα από των Μήδων μετά Ελλήνων των εθελησάντων ξυνάρασθαι τον κίνδυνον της μάχης**». Ο Αλέξανδρος μάλιστα δεν πρόσθεσε τον όρο 'Μακεδών, όπως ο Παυσανίας τον όρο 'Λακεδαιμόνιος').

[34] Κεφ 17. εδ. 4-5

[35]Κεφ. 26. εδ. 4 - 14.

[36] Κεφ. 26 εδ. 4-14.

[37] Κεφ. 33 εδ. 2.

[38]Κεφ. 37 εδ. 7.

[39] Κεφ. 47 εδ. 6.

[40] Κεφ. 60 εδ. 6. **‘Ω Αθηναίοι, άρα γε πιστεύσαιτ’ αν ηλικους υπομένω κινδύνους ένεκα της παρ’ υμίν ευδοξίας?’**

[41] Αρριανός, Αλεξάνδρου Ανάβασις, Βιβλίο Α’, 29 Εκδόσεις ‘Οι Έλληνες’ Οδυσσέα Χατζόπουλου.

[42] Αρριανός , Αλεξάνδρου Ανάβασις Βιβλίο Β’, 14.

[43] Αρριανός , Αλεξάνδρου Ανάβασις Βιβλίο Γ’, 16.

[44] Αρριανός , Αλεξάνδρου Ανάβασις, Βιβλίο Γ’, 18.

[45] Αλεξάνδρου Ανάβασις, Αρριανός Βιβλίο Δ’, 11.

[46] Αλεξάνδρου Ανάβασις, Αρριανός Βιβλίο Ζ’, 12.

[47] Αλεξάνδρου Ανάβασις, Αρριανός Ινδική 32.

[48] Υπάρχει και η αντίστοιχη παράθεση για τριήραρχους προερχόμενους από πόλεις της υπόλοιπης Ελλάδος.

[49] **‘...όχι μόνον Έλληνας δεν είναι, αλλά δεν είναι ούτε καν βάρβαρος με καταγωγή από κάποιο καλό τόπο, αλλά είναι ένας ολέθριος Μακεδόνας, από μέρος, όπου παλιότερα δεν μπορούσες να αγοράσεις ούτε δούλο της προκοπής.’** Δημοσθένης, ‘Κατά Φιλίππου Γ’ 31 ‘Οι Έλληνες’ , Εκδόσεις ‘Κάκτος’. Ο Δημοσθένης κατηγορούσε και συμπολίτες του ως βαρβάρους, όταν έκρινε ότι δεν σέβονταν τις αξίες, τις αρχές και τα ιδεώδη της Ελλάδος.

[50] Δημοσθένης, ‘Κατά Φιλίππου Γ’ 51 ‘Οι Έλληνες’ , Εκδόσεις ‘Κάκτος’

[51] 338 π.Χ.

[52] **... εις ομόνοιαν καταστήσαι τους Έλληνας ... και ες την Ασίαν τον πόλεμον εξενεγκείν**

‘Προς Φίλιππον (III)’ 2 Ισοκράτης, Αρχαίοι Συγγραφείς, Εκδόσεις Ζήτρος

**[53] ... ούτε καλλίωνων έργων ούτ’ ωφελιμώτερον τοις Έλλησιν ούτ’ εν καιρώ μάλλον πραχθησομένων.**

Προς Φίλιππον (III 3 Ισοκράτης, Αρχαίοι Συγγραφείς, Εκδόσεις Ζήτρος

**[54] ... Ηγού δε τόθ’ έξειν ανυπέρβλητον αυτήν και των σοί πεπραγμένων αξίαν, όταν τους μεν βαρβάρους αναγκάσης ειλωτεύειν τοις Έλλησιν ... Ουδέν γαρ έσται λοιπόν έτι πλην θεόν γενέσθαι. Idem.**

**[55]** Την ιδέα αναπτύσσει λεπτομερώς ο Ισοκράτης στον ‘Πανηγυρικό’, που δημοσιεύθηκε πολύ πριν από την προαναφερόμενη επιστολή (380 π.Χ.).

**[56] πολύ δε προ των Τρωικών, - εκείθεν γαρ δίκαιον τας πίστει λαμβάνειν τους υπέρ των πατρίων αμφισβητούντας...** ‘Πανηγυρικός’, Ισοκράτης, 54, ‘Οι Έλληνες’, 113 Εκδόσεις Χατζόπουλου

**[57]** ‘Πανηγυρικός’, Ισοκράτης 56-57-58 ‘Οι Έλληνες’ Εκδόσεις Χατζόπουλου

**[58] ‘... υπήκοον εποίησεν την Ασίαν τοις Έλλησι’** Πολύβιος, Ιστοριών Θ’ 34.3 «Οι Έλληνες» Εκδόσεις ‘Κάκτος’

**[59]** ‘τότε μεν γαρ υπέρ ηγεμονίας και δόξης εφιλοτιμείσθε προς Αχαιούς και Μακεδόνας ομοφύλους... νυν δε περί δουλείας ενίσταται πόλεμος τοις Έλλησι προς αλλοφύλους’ Πολύβιος Ιστοριών Θ’ 37, Οι Έλληνες

55 Khaled Hosseini ‘A Thousand Splendid Suns’, Riverhead Books, New York 2007 σελ. 284.

Πηγή:

[http://www.diplomatikoperiskopio.com/index.php?option=com\\_content&view=article&id=7702-06-21-26-28&catid=60:2010-11-11-14-22-04&Itemid=98](http://www.diplomatikoperiskopio.com/index.php?option=com_content&view=article&id=7702-06-21-26-28&catid=60:2010-11-11-14-22-04&Itemid=98)